

den norska exilregeringen under
Andra världskriget (SOU Grundlagsberedningen)
1972:18

100438

2:a 1972
Kammarberedningen

And. jnr. Kai Mannheimer: "Norge och
norska exilregeringen under
andra världskriget."

I bred politisk ledande pers- och domstols- arius Paal Berg er med tyskar- gen en uppma- anda . Oslo. g liknande den Konungen av- oproklamation t om att rege- d son andets t up- nades an att upprätt- ch självständig- an fa ett civilt righet var in- le och som ej iga regeringens förhandlingar- ebud i Norge, sitt mål och ett ministrationsrå- ni. I och med mst upphörde Den norske gaardsold god- gan. nungen rs- och utrikes- let. issnöj red att till stand och ila oc. pations- tskkommissariat oven. Denne ut- . Führerförord- en tillika stadga- net att använda Jra myndigheter och utöva för- tet blev sålunda m det ockupera- miserat på fyra män var tyskar. efter invasionen försök att döda och regeringen.

Mannus genomgatt av Prof. Magne Skarström

Utrikesminister Koht kontaktade olika personer i Sverige och förhörde sig om möjligheten för konungen och regeringen att få en temporär tillflykt där. Den 12 april anlände konungen, kronprinsen och vissa medlemmar av regeringen till tullstationen Lillebo invid den svenska gränsen. Koht telefonerade till utrikesminister Günther och frågade om Konung Haakon kunde få uppehålla sig i Sverige och lämna landet när han önskade eller om han i så fall skulle bli internerad. Samma dag ingick svenska regeringens svar vari förklarades att Norges konung jämte honom åtföljande personer naturligtvis kunde komma in i Sverige, men regeringsmakt fick ej utövas där och man kunde icke ge något löfte om att han skulle undgå internering. Senare på dagen sände utrikesdepartementet till Koht ytterligare ett meddelande vari konungen jämte följeslagare hälsades välkomna till Sverige. Tillika betonades det emellertid att statsmaktens befogenheter enligt folkrätten icke kunde utövas på utländskt territorium och att svenska regeringen icke ville på förhand ge garantier beträffande återresa. Konungen och regeringsmedlemmarna gick samma dag över gränsen till Sverige för att undgå ett befarat tyskt flyganfall men hannade där endast i 30 minuter. Den 12-14 april uppenbar utrikesminister Koht och finansminister Torp i Sverige. Koht kontaktade den norska beskickningen och utländska diplomater, organiserade ett kontor för utrikesministeriet vid legationen i Stockholm, en blivande förbindelsekanal mellan regeringen och utländska legationer, och utarbetade den första norska vitboken om invasionen. Han mottog samt avvisade på regeringens vägnar även under denna tid ännu ett tyskt förslag om ny regering, denna gång utan Quisling. Torp försökte förgäves ordna svenska lån för norska regeringens räkning. I slutet av april gav Koht de norska beskickningarna i utlandet en redogörelse för händelserna i Norge och för regeringens politik. Han gav vidare riktlinjer för beskickningarnas fortsatta verksamhet. Så länge re-

geringen ännu var kvar i Norge vidmakthöll den kontakt med vissa frammande sändebud. Kontrollen över handelsflottan blev allt från den 9 april föremål för förhandling mellan norska och brittiska myndigheter. Genom ett radiomeddelande via BBC instruerades samtliga fartyg att söka allierad hamn och att endast mottaga instruktioner från norska legationer eller genom brittisk radio. Den 18 april bildades i London ett slags statsrederi, Nortraship, för att överta handelsflottans ledning. Sedermera rekvirerade regeringen samtliga i det norska fartygsregistret införda fartyg av viss minimistorlek. Vidare placerade regeringen en rad skeppbyggnadskontrakt. Norges Bank behöll sin ställning som självständig institution enligt ett regeringsbeslut den 3 juni och tre medlemmar av direktören medföljde regeringen vid dess förflyttning inom Norge och sedermera till Storbritannien. Till följd av tyskarnas frammarsch tvingades regeringen veckorna efter den 9 april undan för undan byta vistelseort. Först den 1 maj kunde den i Tromsø mer stadigvarande etablera sig. Regeringen upprättade där en administration för omkringliggande områden. Förmödenheter importerades via Storbritannien. Nordnorges försörjning reglerades närmare genom en Kungl. resolution den 31 maj 1940, enligt vilken all import och fördelning av varor skulle ombesörjas av försörjningsdepartementet. Köp i utlandet skedde genom Nortraship. Finansdepartementet övertog ansvaret för områdets finansväsende. En ny fylkesman tillsattes av regeringen och även ny styrelse för kolgruvorna på Svalbard eftersom den gamla styrelsen befann sig i Oslo och sålunda åtnjutit handelsfrihet. Storbritannien och Frankrike hade den 9 april försäkrat den norska regeringen om sitt stöd och allierade trupper kampade aktivt på norsk sida till juni. Den tyska offensiven på västfronten ledde dem då att evakuera Norge. Från svensk sida framkastades vid denna tid tanken på en demarkationslinje över norskt territorium som skulle bilda en

SOU 1972:18 *) arvi beude for dem
purselleving, se 4.10.1940
Flote, band I (dreyer 1976)

xx Ketchikan deltaga i de var kom-
mit från mg. i skilleving (arv
var en varm av forsyn og de i
lipende kontakt med denne.